

Vec C-807/23

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

29. december 2023

Vnútroštátny súd:

Oberster Gerichtshof

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

16. október 2023

Odvolateľka:

DF

Odporca v odvolacom konaní:

Rechtsanwaltskammer Wien

Predmet konania vo veci samej

Zápis do zoznamu advokátskych koncipientov – Advokátske vzdelávanie – Náhradný čas a základný čas – Výkon činnosti v zahraničí

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania:

Výklad práva Únie, článok 267 ZFEÚ

Prejudiciálna otázka

Má sa článok 45 ZFEÚ o voľnom pohybe pracovníkov vykladať v tom zmysle, že toto ustanovenie odporuje vnútroštátnym právnym predpisom, podľa ktorých sa ako podmienka pre zápis do zoznamu rakúskych advokátskych koncipientov musí časť praxe (obdobie odbornej prípravy) praktikanta absolvovať u advokáta v Rakúsku, teda v tuzemsku (základný čas), zatiaľ čo pre túto časť praxe (obdobie odbornej prípravy) výkon činnosti u advokáta v inom členskom štáte EÚ nepostačuje, aj keď výkon tejto činnosti tam prebieha pod dohľadom advokáta zapísaného v Rakúsku a pôsobiaceho v oblasti rakúskeho práva?

Uvedené predpisy Únie

článok 45 ZFEÚ

smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/5/ES zo 16. februára 1998 o uľahčení trvalého výkonu právnického povolania v inom členskom štáte ako v tom, kde bola získaná kvalifikácia

smernica Rady 89/48/EHS z 21. decembra 1988 o všeobecnom systéme uznávania diplomov vyššieho vzdelania udelených pri ukončení odborného vzdelávania a prípravy v dĺžke trvania aspoň troch rokov

Uvedené vnútroštátne predpisy

Bundesgesetz über den freien Dienstleistungsverkehr und die Niederlassung von europäischen Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälten sowie die Erbringung von Rechtsdienstleistungen durch international tätige Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte in Österreich (EIRAG) (Spolkový zákon o voľnom pohybe služieb a usadení advoktiiek a advokátov z iných krajín EÚ, ako aj poskytovanie právnych služieb advokátkami a advokátmi v Rakúsku pôsobiacimi medzinárodne)

Rechtsanwaltsordnung (RAO) (advokátsky poriadok)

§ 30 (1) Na zápis do zoznamu advokátskych koncipientov je potrebné oznámiť predsedníctvu začatie praxe u advokáta spolu s preukázaním rakúskej štátnej príslušnosti, štátnej príslušnosti členského štátu Európskej únie alebo iného zmluvného štátu Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo Švajčiarskej konfederácie, ako aj preukázaním ukončenia štúdia rakúskeho práva (§ 3). Obdobie praxe u advokáta (§ 2 ods. 2) sa začne počítať až odo dňa doručenia tohto oznámenia.

§ 2 (2) Prax v zmysle odseku 1 má trvať päť rokov. Z tejto doby sa v tuzemsku musí minimálne deväť mesiacov absolvovať na súde alebo prokuratúre a minimálne tri roky u advokáta.

(3) K dĺžke praxe, ktorá sa nemusí absolvovať na súde, prokuratúre alebo u advokáta v tuzemsku, sa pri počítaní aj:

1. obdobie univerzitného vzdelávania, ktoré nadväzuje na štúdium rakúskeho práva (§ 3) v rozsahu najviac šesť mesiacov, ak sa v súvislosti s tým dosiahol ďalší právnický akademický stupeň;
2. prax v zahraničí porovnateľná s praxou v odseku 1, ak táto činnosť bola užitočná pre výkon advokácie;
3. iná právna prax v tuzemsku alebo v zahraničí, ak táto činnosť bola užitočná pre výkon advokácie a uskutočnila sa pod dohľadom primerane kvalifikovanej osoby alebo inštitúcie.

Zhrnutie skutkového stavu a konania

- 1 DF, odvolateľka v prvom rade, emailom zo 14. januára 2022 požiadala Rechtsanwaltskammer (RAK) Wien (Advokátska komora Viedeň) (ďalej len „RAK“) o zápis do zoznamu advokátskych koncipientov, ako aj o vydanie malého preukazu podľa § 15 ods. 3 RAO. Na tento účel poslala aj formulár žiadosti, ktorý podpísal KI – odvolateľ v druhom rade – ako advokát garantujúci odbornú prípravu.
- 2 Listom zo 7. marca 2022 DF v odpovedi na žiadosť RAK oznámila, že vykonáva činnosť v spoločnosti Jones Day vo Frankfurte nad Mohanom (Nemecko), kde má aj bydlisko a obvyklý pobyt. Vo Viedni má prechodné bydlisko. Advokát garantujúci jej odbornú prípravu je rakúskym advokátom a partnerom v spoločnosti Jones Day vo frankfurtskej kancelárii. Poskytuje poradenstvo rakúskym a iným klientom v rakúskom práve a zastupuje ich na rakúskych úradoch a súdoch. [DF] ho pri takýchto úkonoch aj sprevádza. Viackrát týždenne je v kontakte s rakúskymi úradmi a súdmi v súvislosti s klientami advokáta, ktorý garantuje jej odbornú prípravu.

- 3 DF zaslala aj svoju pracovnú zmluvu so spoločnosťou Jones Day. Táto zmluva podliehala nemeckému právu a miestom výkonu práce DF bol Frankfurt nad Mohanom.
- 4 KI listom z 20. apríla 2022 zaslal okrem iného prehľad prác, ktoré odvolateľka v prvom rade vykonala v období od 1. januára do 14. apríla 2022 v oblasti rakúskeho práva.
- 5 Rozhodnutím zo 14. júna 2022 príslušné oddelenie RAK zamietlo žiadosti o zápis odvolateľky v prvom rade do zoznamu advokátskych koncipientov a vydanie malého preukazu. § 30 ods. 1 RAO síce neobsahuje žiadne ustanovenia týkajúce sa miesta výkonu praxe ako podmienku pre zápis do (zoznamu) advokátskych koncipientov, avšak ustanovenie poukazuje na § 2 ods. 2 RAO, ktorý vychádza z výkonu činnosti ako advokátsky koncipient u advokáta v tuzemsku.
- 6 Toto rozhodnutie odvolateľka v prvom rade napadla. Predsedníctvo RAK (plénium) ho však rozhodnutím zo 6. septembra 2022 potvrdilo a žiadosť odvolateľky v prvom rade zamietlo. K tomu uviedlo nasledujúce skutočnosti:
  - Odvolateľ v druhom rade je partnerom v spoločnosti Jones Day, neobmedzenom partnerstve podľa práva amerického spolkového štátu Ohio so sídlom v Clevelande. Sídlo jeho kancelárie sa nachádza vo Viedni, ale od 15. novembra 2016 je z dôvodu dlhodobého pobytu v zahraničí nahlásený ako neprítomný.
  - Odvolateľka v prvom rade spĺňa osobné požiadavky pre zápis ako advokátska koncipientka; neexistujú žiadne dôvody pre zamietnutie.
  - Jej pracovnoprávny vzťah je uzavretý so spoločnosťou Jones Day vo Frankfurte nad Mohanom, nie s odvolateľom v druhom rade.
  - Zápis do zoznamu advokátskych koncipientov bol zamietnutý, keďže podmienkou pre zápis je výkon činnosti u advokáta v tuzemsku.
- 7 Odvolateľ v druhom rade v mene spoločnosti Jones Day informoval RAK už skôr, 1. septembra 2022, o ukončení pracovnoprávneho vzťahu odvolateľky v prvom rade 31. augusta 2022.
- 8 Proti rozhodnutiu zo 6. septembra 2022 podali odvolatelia odvolanie na Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko).

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 9 Odvolací návrh smeruje len na „spätný zápis odvolateľky v prvom rade pre obdobie od 14. januára 2022 do 31. augusta 2022 do zoznamu advokátskych koncipientov“, takže vnútroštátny súd napadnuté rozhodnutie preskúma len v tomto ohľade. Pracovnoprávny vzťah DF so spoločnosťou Jones Day skončil

31. augusta 2022, takže preukaz, ktorý jej bol v tom čase vystavený, bol neplatný. Od tohto okamihu preto na vystavení preukazu neexistoval právny záujem. Advokát nemá vlastný právny záujem na zápise právnik, ktorý u neho vykonáva prax, do zoznamu advokátskych koncipientov. Pre nedostatok právneho záujmu odvolateľa v druhom rade bolo jeho odvolanie vnútroštátnym súdom zamietnuté.
- 10 Advokátsky koncipient môže na súdoch a úradoch zastupovať až vtedy, ak prebehol zápis do zoznamu advokátskych koncipientov (*B. Fink v Murko/Nunner-Krautgasser* [Hrsg], *Anwaltliches und notarielles Berufsrecht*, § 30 RAO bod 5). „Spätná účinnosť“ odo dňa doručenia oznámenia spomenutá v § 30 ods. 1 poslednej vete RAO sa týka len započítania praxe, nie však vzniku oprávnenia zastupovať [*B. Fink* vyššie uvedené, bod 4; *Oberster Gerichtshof* (Najvyšší súd) 2.10.2014, 24 Os 6/14h].
  - 11 Ak uchádzač o zápis v čase rozhodnutia už opäť ukončil činnosť v kancelárii, pre spätnú účinnosť už nie je priestor. V tejto situácii však treba uznať právny záujem uchádzača o zápis na určení, že podmienky pre zápis boli splnené, čo je naopak podmienkou pre započítanie doby praxe [takto aj *OBDK* (*Oberste Berufungs- und Disziplinarkommission für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter*, Najvyššia odvolacia a disciplinárna komisia pre advokátov a advokátskych koncipientov) 25. októbra 1993, *Bkv* 7/92 *AnwBl* 1994, 531 a 30. októbra 1998, *Bkv* 5/98 *AnwBl* 1999, 175]. V prejednávanej veci preto nie je potrebné rozhodnúť o spätnej účinnosti, ale objasniť, či a prípadne v akom čase boli splnené podmienky pre zápis do zoznamu advokátskych koncipientov.
  - 12 Podľa článku 30 ods. 1 RAO v spojení s § 2 ods. 2 RAO je pre zápis do zoznamu advokátskych koncipientov pri začatí praxe u advokáta v tuzemsku potrebné podať oznámenie predsedníctvu príslušnej RAK, ku ktorému sa pripojí doklad o rakúskom štátnom občianstve, doklad o ukončení štúdia rakúskeho práva, pričom prax (odborné vzdelávanie) predstavuje päť rokov.
  - 13 Prax, ktorú je potrebné absolvovať v tuzemsku, sa označuje ako „základný čas“. Popri tom existuje „náhradný čas“, ktorý sa nemusí absolvovať na súde, na prokuratúre alebo u advokáta v tuzemsku, napríklad výkon porovnateľnej činnosti v zahraničí.
  - 14 Možnosť stráviť náhradný čas v zahraničí bola vytvorená v roku 1973; zápis do zoznamu advokátskych koncipientov bol však naďalej možný len v prípade nástupu do advokátskej praxe nachádzajúcej sa v tuzemsku, keďže nebola prijatá opačná úprava. Pojem „prax“ sa okrem toho chápe ako pracovisko, čím sa vyjadrila geografická súvislosť s tuzemskom.
  - 15 V prejednávanej veci bola odvolateľka zamestnaná v advokátskej kancelárii podľa práva amerického spolkového štátu Ohio, ktorá má pobočku vo Frankfurte nad Mohanom, mieste zamestnania DF. DF teda začala prax v Nemecku. To nemôže predstavovať prax v tuzemsku, a to ani pri výkone činností pod dohľadom rakúskeho advokáta v oblasti rakúskeho práva. Aj pri zohľadnení moderných

možností telekomunikácie nemôže výkon činnosti vo Frankfurte nad Mohanom v stupni intenzity nahradiť kontakt so súdmi a úradmi, ktorý zaručuje vzdelávanie v Rakúsku. Rovnako sa zdá byť málo reálne, že odvolateľka v prvom rade len na účely konaní na rakúskych súdoch a úradoch cestuje z Frankfurtu nad Mohanom – to najmä pri zohľadnení okolnosti, že „malý“ preukaz, o ktorý žiadala, poskytuje len veľmi obmedzené právo na zastupovanie. V oblasti rakúskeho práva upravujúceho zmierovacie konanie, v ktorej odvolateľ v druhom rade podľa vlastných slov prevažne pôsobí, neexistuje povinnosť zastúpenia advokátom, takže zastupovanie s malým preukazom je možné (*Rohregger v Engelhart Hoffmann Lehner Rohregger Vitek*, RAO¹⁰ § 15 bod 23), avšak táto malá oblasť nemôže sprostredkovať obsiahle vzdelávanie zodpovedajúce pracovnému profilu advokáta.

- 16 Na internetovej stránke RAK sa nachádza zoznam kritérií pre uznanie odborných stáží, z ktorého sa dá zistiť, že odborná stáž, ktorá nebola absolvovaná v tuzemsku u rakúskeho advokáta, sa môže započítať len do náhradného obdobia. Tento postup preto musel byť odvolateľom známy. Táto úprava sa zdá byť aj logická, pretože inak by vznikali neriešiteľné otázky, v ktorom inom štáte môže mať advokát garantujúci odbornú prípravu sídlo svojej kancelárie a kde sa môže nachádzať pracovisko advokátskeho koncipienta – len v nemecky hovoriacich krajinách, susedných štátoch, Európskej únii a podobne.
- 17 V prospech požiadavky začatia praxe v advokátskej kancelárii, ktorá sa nachádza v tuzemsku, navyše hovorí aj dohľad nad výkonom povolania. Oblasť pôsobnosti RAK sa totiž vzťahuje len na príslušnú spolkovú krajinu, v ktorej má voči svojim členom povinnosti dozoru a dohľadu. To zahŕňa aj preskúmanie, či je zaručené požadované odborné a najmä stavovské odborné vzdelávanie (*Vitek v Engelhart Hoffmann Lehner Rohregger Vitek*, RAO¹⁰ § 30; bod 3).
- 18 Advokát zabezpečuje komplexné vzdelávanie advokátskeho koncipienta podľa pracovného profilu advokáta. Povinnosť advokátskej komory týkajúca sa dozoru a dohľadu zahŕňa aj postupy preskúmania priamo u advokáta, ktorý má orgánom vykonávajúcim preskúmanie umožniť prístup do kancelárie (*Gartner v Murko/Nunner-Krautgasser* [Hrsg], *Anwaltliches und notarielles Berufsrecht*, § 1 DSt bod 186). V prípade pracovného miesta advokátskeho koncipienta v zahraničí by to nebolo možné.
- 19 Rakúsky Verfassungsgerichtshof (Ústavný súd, Rakúsko) doteraz nemal žiadne pochybnosti voči odmietnutiu započítania činností do základného času v prípade kancelárií v zahraničí. Vnútroštátny súd nepovažuje rozdiely medzi základnými časmi a náhradnými časmi za bezvýznamné a nemá pochybnosti o zákonnosti zoznamu kritérií RAK pre uznanie odborných stáží.
- 20 DF zastáva názor, že je obmedzená vo svojom voľnom pohybe pracovníkov, pretože sa jej len z dôvodu jej fyzickej prítomnosti v Nemecku bráni, aby pracovala pre rakúskeho advokáta ako advokátsky koncipient, hoci pracuje výlučne s rakúskym právom, a neexistuje pre to žiadne odôvodnenie. Odpoveď na

túto otázku rozhodujúcim spôsobom závisí od toho, či okolnosť, že základný čas sa musí absolvovať v tuzemsku, porušuje aj voľný pohyb pracovníkov, ak sa v zahraničí môže absolvovať časť praxe [len] ako náhradný čas.

- 21 DF sa odvoláva na rozsudok zo 17. decembra 2020, Onofrei (C-218/19, EU:C:2020:1034), v ktorom však nešlo o zápis do zoznamu advokátskych koncipientov, ale o povolenie pôsobiť ako advokát. Súdny dvor tam uviedol, že podmienky prístupu k povolaniu advokáta, pokiaľ ide o takú osobu, ktorá nie je oprávnená vykonávať toto povolanie v žiadnom členskom štáte, k dnešnému dňu nie [sú] predmetom harmonizácie na úrovni Únie, takže členské štáty majú naďalej právomoc vymedziť tieto podmienky. Z uvedeného vyplýva, že právo Únie nebráni tomu, aby právna úprava členského štátu podmienovala prístup k povolaniu advokáta existenciou vedomostí a kvalifikácií, ktoré sa považujú za nevyhnutné. Tieto právomoci členských štátov v tejto oblasti však musia byť vykonávané pri rešpektovaní základných slobôd zaručených Zmluvou o FEÚ.
- 22 Súdny dvor už vo svojom rozsudku z 30. novembra 1995, Gebhard (C-55/94, EU:C:1995:411) uviedol, že vnútroštátna úprava, ktorá obmedzuje prístup k povolaniu je v zásade prípustná, avšak musí sa uplatniť nediskriminačným spôsobom. Vnútroštátne opatrenia pritom musia spĺňať štyri podmienky:
  - musia sa uplatniť nediskriminačným spôsobom,
  - musia byť odôvodnené naliehavými dôvodmi všeobecného záujmu,
  - musia byť spôsobilé zaručiť uskutočnenie cieľa, ktorý sa nimi sleduje,
  - nesmú ísť nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie tohto cieľa.
- 23 V rozsudku C-218/19 Súdny dvor okrem toho uznal, že na jednej strane ochrana spotrebiteľov a na druhej strane riadny výkon spravodlivosti sú také ciele, ktoré možno považovať za naliehavé dôvody všeobecného záujmu spôsobilé odôvodniť obmedzenie tak slobodného poskytovania služieb, ako aj voľného pohybu pracovníkov a slobody usadiť sa.
- 24 V prejednávanej veci je rozhodujúce, či vnútroštátne ustanovenie, podľa ktorého sa časť praxe advokátskeho koncipienta musí absolvovať v tuzemsku („základný čas“), porušuje voľný pohyb pracovníkov, ak sa iná časť praxe („náhradný čas“) aj tak môže absolvovať v zahraničí.
- 25 Vnútroštátny súd považuje toto rozlišovanie za odôvodnené a v súlade s právom Únie. Podľa § 18 ods. 1 Europäisches Rechtsanwaltsgesetz (EIRAG), ktorým sa implementovalo právo Únie, sa do zoznamu advokátov zapíše ten, kto preukáže aspoň trojročný skutočný a pravidelný výkon činnosti ako usadený európsky advokát v Rakúsku v oblasti rakúskeho práva, vrátane práva Únie. Podľa práva Únie sú nevyhnutné nielen znalosti tunajšieho práva, ale aj tunajší výkon činnosti. Samotný výkon činnosti zo zahraničia túto požiadavku nespĺňa. Dôvodom je

očividne to, že len takto je možné získať nevyhnutné praktické skúsenosti pre výkon povolania advokáta v tuzemsku. Ak to platí pre advokátov, musí to platiť aj v prípade advokátskych koncipientov.

PRACOVNÝ DOKUMENT